

LUND UNIVERSITY

Nyttorna med siffrorna

Linde, Stig

Published in:
Svensk Kyrkotidning

2025

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linde, S. (2025). Nyttorna med siffrorna. *Svensk Kyrkotidning*, 121(5), 159-162.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Nyttorna med siffrorna

Verksamhetsstatistikens mödor och nyttor har aktualiserats genom kyrkomötesmotionen 2021 om Diakonins kunskap. I denna artikel presenterar Stig Linde lärdomar från andra organisationer, bland annat den finska lutherska kyrkan.

I två tidigare artiklar har frågorna om verksamhetsstatistik dryftats i SKT. I nummer 11 i fjol skrev jag om de många olika aktörerna som samlar verksamhetsstatistik, var för sig i sina respektive verksamheter; Samtalsmottagningar, Sjukhuskyrkan, Kyrkans familjerådgivning med flera. Uppenbart har insamling av statistik betydelse, både för att externt visa vad som görs, och internt för att veta vad det är som sker. Verksamhetsstatistiken bygger på ett egenintresse, kan man säga. Men när det inte upplevs så, när statistik inte svarar upp mot lokala behov, blir det svårare. I SKT nr 3 (diakoninumner) i år skrev Lena Sjöberg en pedagogisk artikel om församlingsstatistikens praktik. Hon menade just detta att det arbetet att göra siffror av skeenden i församlingarna måsta svara mot någon nytta – annars är risken att mindre motiverade medarbetare inte lägger ner den nödvändiga möda som behövs för att resultaten ska vara pålitliga.

Lena konstaterar också dilemmat att det är mycket som inte blir mätt eller dokumenterat. Det gäller antagligen det mesta av församlingsdiakonalt arbete: hur många personer som deltar i arbetsmarknadsinkludering, praktik eller samhällstjänst inom församlingens försorg är ett exempel. Lena citerar en församlingsmedarbetare: ”Jag har många samtal, när jag inte kan redovisa det i statistiken känns det som att det inte är viktigt”.

Uppenbarligen behöver vi samtala om vilken nytta olika former av datainsamling kan innebära, eller kanske

hellre: vilka nyttor. För att få perspektiv på dessa frågor gjordes nyligen en spaning på andra organisationer inom det civila samhället.¹

Sammanfattningsvis kan vi sortera ”nyttorna” i tre slag: ett behov av att presentera mått för organisationens verksamhet externt, och ett likartat behov av att visa på organisationens aktiviteter och resultat för de egna – en ”intern nytta”. En tredje nytta, eller funktion, är när datainsamling har en funktion integrerad i andra aktiviteter.

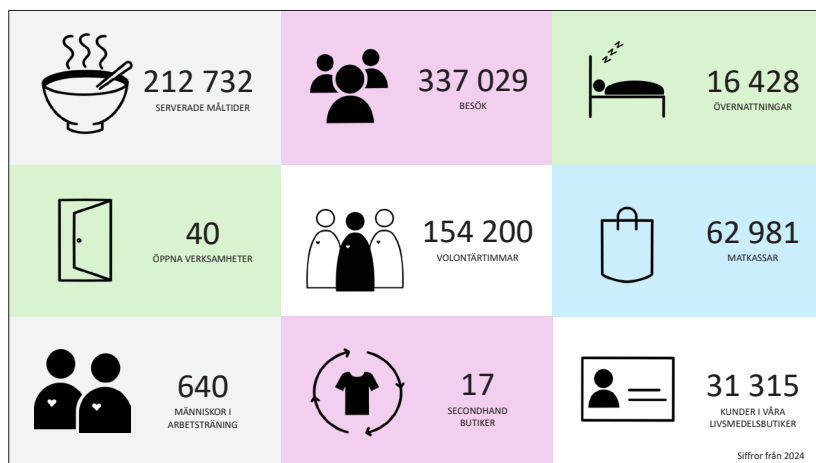
Avdelningschefen för effekt och påverkan vid Rädda Barnens huvudkontor i Alvik resonerar i liknande termer. Hen talar om extern och intern accountability (återkopplings-/redovisningsansvar). Det förra handlar om frågan ”Vad kan vi stå för”? Den interna återkopplingen får å sin sida funktionen av att vara ett ”kvitto” på arbetet. Återkopplingen har också ett syfte att bidra med underlag och analys för lärande och utveckling. Jag ska ge exempel.

Att presentera sig för omvärlden

Den som läste SKT nr 4 – ett temanummer om ekumenik – såg att i artikeln där den ekumeniska organisationen Hela Människan presenterades så fanns det där en faktaruta: vad gör Hela Människans 47 olika enheter ute i landet?

Ett annat exempel på utåtriktad rapportering när Stadsmissioner som under många år har sammanställt en så kallad Fattigdomsrapport. Under tre tillfällen å fyra veckor årligen har data som svar på följande frågor samlats in: Hur många gånger subventioneras måltider eller delas mat/matkuponger ut? Hur många gånger söks ekonomiskt stöd? Hur många gånger möjliggörs/assisteras en myndighetskontakt till följd av en individs fattigdom? Hur många besök görs i inkluderande verksamheter?

Svaren har kategoriserats i fem angivna grupper: asylsökande, papperslösa, personer med långvarigt försörjningsstöd, utsatta EU-medborgare

Hela Människan 2024 i siffror. Grafik Zandra Ottosson

samt icke-mottagare; människor som har rätt till stöd från socialförsäkringssystemen men som av olika skäl inte får det.

2023 års Fattigdomsrapport visade att Stadsmissionens insatser till nästan alla grupper ökat under perioden; till papperslösa tredubblades insatserna. Sedan mätningarna startade 2014 har kategorin mat utgjort de flesta insatser i Stadsmissionens arbete.

Fattigdomsrapportens underlag har dokumenterats lokalt och sammanställs av forskare vid Marie Cederschiöld högskola. Vad gäller kunskapsanvändning används Fattigdomsrapporten välfärdspolitiskt för att fästa omvärldens uppmärksamhet på fattigdom i Sverige. Strategiskt har den använts för att visa på stadsmissionernas insatser därvidlag. Den blir därmed också en del av stadsmissionernas publika identitetsuttryck. Det här gör stadsmissionerna! Och statistiken används. Exempelvis kan rapporten lokalt nyttjas för ett möte med ansvariga politiker och medierapportering. På den internationella fattigdomsdagen 17 oktober har stadsmissionernas fattigdomsrapport ofta synts på DN Debatt i någon form.

Ett tredje exempel: Röda Korset – liksom stadsmissionerna – publicerar varje år en effektrapport enligt Giva-

Sveriges kvalitetskod för insamlingsorganisationer. I effektrapporten för 2022 presenterades tre fokusområden: Klimatanpassad hjälp i Sudan, Första hjälpen-utbildningar i Sverige och Stöd i asylmottagande i Sverige. Det är intressant att notera att det till varje område beskrivs en förändringsteori eller schematiskt en förändringskedja med rubrikerna Resurser/Aktiviteter/Prestation/Utfall eller effekt på kort – medellång – lång sikt. Det vill säga ett klarläggande inte bara av att saker görs, utan hur man tänker sig skeendet, vad det ska bli av insatserna.

Även Rädda Barnen har ålagt sig genom sitt medlemskap i GivaSverige att årligen utge en effektrapport. Detta sker vid sidan av verksamhets- och årsredovisningar. Effektrapporterna är tänkta att påvisa för gävgivare att och hur deras pengar kommer till nytta.

Att synliggöra sig för sig själv och de sina

En grundpelare i Röda Korsets insamling av nationell verksamhetsstatistik är kretsarnas månadsvisa inrapportering (vilket kretsarna tycker är för ofta, enligt en verksamhetsutvecklare vid nationella staben). Rapporteringen omfattar vad man gör, exempelvis hälsofrämjande insatser (Stöd till äldre och ofrivilligt ensamma, Lärhjälpen,

Röda Kors-vårdar, cykelskola m.m.). Måttet som redovisas är antal kretsar som ägnar sig åt det ena eller andra. Under rubriken "Lokalt påverkansarbete" kan exempelvis årsredovisningen beskriva att 146 kretsar har arbetat med lokalt påverkansarbete mot lokal myndighet eller beslutsfattare. I årsredovisningen 2022 noterades där en ökning som beskrevs främst vara kopplad till flyktingmottagande.

Ett slags volym-mått är kategorin antal frivilliga deltagartillfällen vid olika stödformer, tre frivilliga under ett språkcafé blir "3" i statistiken. Däremot noteras inte vilka som nås eller vilka som eftersöker stöd. Fokus ligger här på att insatser görs av och i kretsarna.

I den återkommande återkopplingen från nationell nivå väljs ett antal parametrar ut som redovisas i en PowerPoint-presentation. I en så kallad "temperaturmätning" från januari till augusti 2023 noteras inledningsvis att sammanställningen bara återger en utvald del av kretsars arbete under januari-augusti.

Särskilt eftersöks i verksamhetsuppföljningen de prioriterade områden som beslutats av riksstämman. Röda Korset är en organisation vars inriktning uttolkas vid de nationella stämmorna. Hösten 2023 arbetade man med hur de vid senaste stäm-

Minnesvärt från perioden januari - augusti

Här är ett urval av det som kretsar berättat som särskilt minnesvärt.

Den 1 april vann vi, Kupan, en utmärkelse för bästa handlare i Enköping
– Enköping Rödakorskrets

Vi är otroligt stolta över att kunna ge ut matkassar till ensamstående och de som har det svårt!
– Hudiksvall rödakorskrets

Vi har ett IOP-avtal med Nyköpings kommun där vi kunnat anställa fyra ungdomscyklister som gjort en fantastisk insats och cyklat med äldre på ålderdoms- och demensboende.
– Nyköping Rödakorskrets

Vi samarbetar med barnen på Harens fritids som använder material från vår butik och syr änglar som ska säljas. Ändamålet för intäkterna bestäms tillsammans med barnen.
– Arvidsjaur rödakorskrets

Vi har fått igång en Facebook sida för Kupan och startat upp Supertext så vi snabbt kan meddela varandra.
– Mellerud rödakorskrets

Vi har haft en familjedag för alla åldrar där vi pratade om krisberedskap och lärde ut första hjälpen. Vi hade deltagare från 1-90 år.
– Arvika bygden rödakorskrets

Svenska Röda Korset

man beslutade sex inriktningsmålen skulle operationaliseras för att kunna följas upp i statistiken. Det gäller alltså att påvisa att stämmobesluten får konsekvenser.

Integrerad statistik för kontroll, lärande och utveckling

Finska kyrkans diakoni har en särskilt etablerad ställning, genom lagstiftning men också genom sina åtaganden från 1990-talets krisår. Kyrkans verksamhetsstatistik ligger tillgänglig på nätet: <https://www.kirkontilas-tot.fi/viz.php?id=265>.

På en särskild sida på sajten ligger "Ytterligare uppgifter om möten". Bland annat noteras orsaken till mötet:

- Arbetshandledning och stöd för frivilliga;
- Arbetslivet eller arbetslöshet;
- Boende eller hemlöshet;
- Ekonomin;
- Fostran och studier;
- Förrättningssamtal;
- Hälsa och sjukdom;
- Invandring och kulturella skillnader;
- Livskriser, sorg och död;
- Människorelationer;
- Tro och andliga frågor;
- Värdpunkter i livet;
- Andra orsaker.

Här kan utläsas antal matkassar (2024: 160 604) utdelade liksom stödbelopp i Euro (2024: 8 827 922). Frågebatteriet "Personligt möte" används av flera yrkeskategorier, men med olika syften. I statistiken särskiljs "Ett på förhand överenskommet möte" från "Ett slumpmässigt möte".

Hur framarbetas då denna utförliga statistik? Det tycks hänga samman med att statistikinsamlingen är integrerad i verksamhetsuppföljningen och dokumentationen inom det diakonala arbetet. I Kyrksläotts svenskspråkiga församling använder diakonen dataprogrammet "Katrina" med en särskild diakonimodul vid sidan av kalenderfunktioner, anmälningssystem och kontaktlistor; här finns också ett klientregister. Här registrerar diakonen den hjälpsökandes familjesituation, försörjning och andra uppgifter

som t.ex. hälsosituation. Här noteras vad ärendet gäller – ex. livskriser; ekonomi; tro och andliga frågor – och om matkasse, presentkort eller ekonomisk transaktion varit aktuellt, som att betala en elräkning. "Katrina" kan också användas för beräkningar runt hushållsbudget; intäkter, utgifter och vad som blir kvar. Alla församlingar har dock inte "Katrina", det finns också andra datasystem, och det finns även församlingar som registrerar manuellt på papper.

Programmet "Katrina" kopplar till verksamhetsstatistiken, liksom andra yrkeskategoriers kalenderbokningar gör. Statistiken är således inte något som förs separat, den är snarare en produkt av journalföringen. Diakonen i Kyrkslätt menar att den viktigaste statistik kategorin för den enskilda diakonen är antalet klienthushåll – det är en faktor i hennes egen arbetsplanering, för att bland annat se hur många andra uppgifter och projekt som kan rymmas i hennes tjänstgöring.

Till församlingens bokslut kan diakonen ta ut en beslutslista från "Katrina" på ekonomiska utbetalningar, anonymiserad, så att revisorn bara ser transaktionen. Till verksamhetsberättelsen har man valt ut nyckeltal att redovisa, som antal utdelade matkassar och antal klienthushåll. Det säger något om arbetstygden för diakonin i församlingen. Det kan spela roll när det gäller att motivera för tillsättning av diakonbefattningar, liksom det kan vara en del av underlaget för kommande budgetbeslut från kyrkofullmäktige.

Diakonen i Kyrkslätt kan också använda klientstatistiken när hon vill samla in pengar, exempelvis när en gymnasielärare ringer och erbjuder insamling med hjälp av eleverna – hur många hushåll det är som söker hjälp från församlingen till jul.

Den nationella verksamhetsstatistiken finns tillgänglig på nätet, men den använder inte diakonen då hon för sina lokala behov har "Katrina".

Verksamhetsstatistiken finns som nämnts på kyrkans nät, och den sammanställs skriftligt på nationell nivå vart fjärde år. Stiftsdiakonen i Borgå

betonar verksamhetsstatistikens betydelse när det gäller att motivera diakontjänster och tillsättningen av dessa, men ser också nyttan med att den lokala diakonikommittén kan följa arbetet över åren. Också den som är ny på en tjänst kan se tillbaka hur arbetet sett ut tidigare. Statistiken har blivit alltmer omfattande med åren, och detta drivs från kyrkans ledning – "det ger synlighet". Stiftsdiakonen ser statistiken som betydelsefull för att motivera de bidrag kyrkan får. Coronastöd har tilldelats kyrkan "därför att staten vet att kyrkan gör ett viktigt jobb".

Ett annat exempel på integrerad uppföljning kommer från Rädda Barnen. För att påvisa att man gör viktiga insatser har Rädda Barnens riksförbund under senare år intresserat sig för effektmätning. "Kunskap om effekt" är ett strategiskt förändringsarbete. En drivande faktor här är behovet att redovisa för externa finansierare. Ett exempel är *Mina Svar* (<https://www.minasvar.app/>), ett samarbete med några lärosäten. *Mina Svar* är ett verktyg som fångar upp barns och ungas egna upplevelser av sin livssituation och hur den förändras. Verktöget används för att ge barn och unga en möjlighet att reflektera, själva och tillsammans med andra. Deltagaren i ett program får besvara frågor i appen om hälsa, utbildning, demokrati m.m. En fråga kan vara om deltagaren får det stöd hen behöver i skolan. Detta kan göras 2–3 gånger under t.ex. en termins program. "Mina Svar" är tänkt att användas för att följa upp och förbättra arbetet i socioekonomiskt utsatta områden i Sverige.

Summering av utblickar

Från uppföljningen inom de större humanitära organisationerna ser vi att antal aktiviteter, frivilliga och insatser vanliga poster i verksamhetsstatistiken. Här utformas redovisningen både utifrån interna och externa krav. De interna kraven utgörs bland annat av inriktningsmål från centrala organ vilket styr statistikinhämtning. Detta gäller frivilligorganisationer med för-

bundsstruktur där centrala beslut har att följas upp i demokratisk ordning, vilket ger incitament för inhämtning av uppgifter. Externa krav och senare års ökande fokus på effekt driver organisationer att utforska nya möjligheter att definiera och mäta "effekt".

Församlingarnas i Finland diakonala insatser och dess diakoner arbetar mycket med mathjälp och stöd till försörjning. Datastödet har en särskild diakonimodul som torde kunna beskrivas som ett redskap för journalföring. I jämförelse med Svenska kyrkans statistik kategorier är de finska mycket specificerade, grundade på personuppgifter gällande de som söker hjälp hos församlingarna. Ur dessa persondata redovisas sedan mängdstatistik. Den lokala diakonen "äger" statistikdata som ett moment i sin tjänsteutövning.

Sammanfattningsvis ser vi hur den användningen av data på olika sätt motiverar olika organisationers statistikinhämtning:

- Utåtriktad presentation (se exemplet Stadsmissionerna ovan):
- Intern aktivitets- och resultatuppföljning (Se exemplet Röda Korset ovan):
- Integrerad datainsamling (se exemplet Finska Lutherska kyrkan ovan).

Förvisso kan den integrerade verksamhetsstatistiken användas för både externt och internt bruk. Jag har ändå kategoriserat det här under en egen rubrik för att detta arbetssätt så tydligt relaterar till den egna verksamhetens direkta nytta.

För att statistiken ska kunna nyttjas – bli användbar – är återkopplingen en kritisk faktor. En lokal enhet som använder sina insamlade data för exempelvis planering äger själv frågan. Här är exemplet från Finska Lutherska kyrkan lärorikt. Detsamma gäller Stadsmissionernas datainsamling som paketeras i Fattigdomsrapporten. Den blir både en identitetsmarkör och ett underlag för socialpolitisk aktion.

Ett förädlingsarbete att göra siffrorna meningsfulla

En lokal enhet som rapporterar till en annan motiveras av att få återkoppling. Vi ser att exempelvis Röda Korset på nationell nivå har en ambition att kontinuerligt återkoppla aggregerade data med illustrativa exempel till de lokala kretsarna. För att återkoppling ska kunna ske krävs någon form av sammanställning av samlade data och för att bli meningsfull någon form av analys. Utan dessa moment är det svårt att räkna hem nyttan med arbetet. Vi kan konstatera att verksamhetsstatistikens nytta kräver en förädlingskedja och därmed både kompetens och arbetsinsatser.

STIG LINDE

Not

1. Christiansson Drake & Linde 2024.
Diakonins kunskap – statistik, analys och återkoppling inom Svenska kyrkan.

Mystagogiken i församlingslivet

MYSTAGOGISKA UPPTÄCKTSFÄRDER

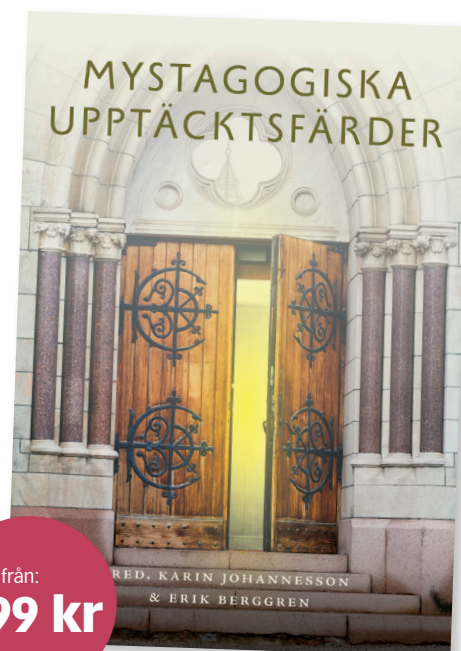
KARIN JOHANNESSEN, ERIK BERGGREN (RED.)

Antologin *Mystagogiska upptäcktsfärder* ger en bild av hur mystagogik kan se ut idag. I boken finns både konkreta exempel från församlingars liv och verksamheter och personliga reflektioner. Här finns läsning för dig som söker inspiration, lust och mod för att ta in mystagogiken i församlingslivet – eller perspektiv på att den redan finns där. Biskop Karin Johansson introducerar läsaren till mystagogiken, teologen Peter Halldorf bidrar med historiska utgångspunkter och journalisten Lisbeth Gustafsson reflekterar och blickar framåt.

ART NR: 52639658

PRIS FRÅN: 299 KR/ST

Beställ på verbum.se

VERBUM